

Субкультура політична (*лат. sub — під, i cultura — культура*) — це сукупність політ. орієнтацій і моделей поведінки, що суттєво відрізняються від домінуючих у суспільстві. Відносно цілісні уявлення про **С.п.** були вироблені в кінці 20-х рр. XX ст. амер. психолог. Е. Майо і Ф. Ротлісбергером, в процесі вивчення ними особливостей групової психології. Спочатку поняття мало суто прикладний характер і використовувалося для опису адаптації етнічних груп в іншому культурному середовищі.

Існують різні способи ціннісних орієнтацій на світоглядному (де люди вбудовують уявлення про політику в свою індивідуальну картину світосприйняття), громадському (де, усвідомлюючи можливості держ. влади і власні можливості захищати свої права та інтереси, людина виробляє якісно новий рівень розуміння свого політ. статусу), а також на власне політ. рівні ціннісних уявлень (де людина виробляє ставлення до конкретних форм правління, режиму, своїх союзників та опонентів тощо). Відмінності у виборі людьми тих чи інших ціннісних орієнтирів і способів політ. поведінки залежать від їх належності до соц. (класи, верстви), національних (етнос, нація, народ), демографічних (жінки, чоловіки, молодь, літні люди), територіальних (населення певних регіонів), рольових (еліта і електорат) та інших (релігійних, референтних та ін.) груп.

Вироблення людьми ціннісних орієнтацій (і відповідних форм поведінки) на основі групових цілей та ідеалів перетворює політ. культуру в сукупність субкультурних утворень, що характеризують наявність у їх носіїв істотних (неістотних) відмінностей у ставленні до влади та держави, правлячих партій, у способах політ. участі тощо. В кожному сусп-ві можуть існувати одночасно кілька політ. культур: панівна (загальна) політ. культура, субкультури і контркультури.

В основі виокремлення **С.п.** можуть лежати як значні варіації одних і тих самих базових цінностей, так й їх різновиди. Крім раціонального ставлення, кожна **С.п.** має рефлексивно неформлене відношення до дійсності, що закріплює у носіїв певних цінностей єдині підходи, оцінки та асоціації щодо політ. явищ та посилює почуття внутрішньої згуртованості їх

приверженцев. Кожна **С.п.** має певні соц. масштаби, час існування та різним ступенем укоріненості в свідомості та поведінці громадян.

Відмінності **С.п.** є джерелом еволюції і саморозвитку для влади. Будь-яка **С.п.** містить те загальне, що характеризує домінуючу в суспільстві політичну культуру, і те специфічне, що відрізняє цю **С.п.**, ті особливості, які властиві тільки цій групі.

Г. Алмонд поділяє **С.п.** на вертикальні — «мас» і «еліт» та горизонтальні — релігійні, регіональні, етнічні тощо. Виокремлення горизонтальних **С.п.** може здійснюватися за різними ознаками: соціально-економічними, класовими, національно-етнічними, релігійними, демографічними та іншими.

Регіональні **С.п.** обумовлені такими відмінностями між окремими регіонами країни, як клімат, наявність певних ресурсів, традиції, менталітет тощо. Це породжує екон. відмінності, що впливають на спосіб життя людей, загальний рівень культури, а, отже, і на їх політ. культуру і поведінку (наприклад, розподіл електоральних переваг в Україні 2004 р. яскраво продемонстрував регіональні відмінності серед громадян).

Соціоекономічні — обумовлені існуванням в сусп-ві різних соц. груп, які мають різний економ. статус, відмінності в способі життя, інтересах, що впливає на утвердження певних політ. цінностей і ролей. Наприклад, для підприємців актуальними політ. цінностями є економ. свобода, стабільність, контроль над державою з боку громад. суспільства, участь у прийнятті рішень. Представники цієї **С.п.** віддають перевагу активним формам впливу на владу.

Етнолінгвістичні — пов'язані з мовними, етнічними особлив. відповідних соц. груп. На політ. культуру цих груп визначальний вплив мають етнічна самосвідомість і нац. характер.

Релігійні — виникають в тому випадку, коли релігія є основним усепроникаючим елементом загальної культури певної групи людей. Наприклад, ісламський фундаменталізм є не стільки релігійною, скільки політичною ідеологією.

Вікові **С.п.** відображають різні системи політ. цінностей у представників різних поколінь, що характерно в основному для транзитивних суспільств.

Значною специфікою відрізняється молодіжна **С.п.** (хакери, хіпі, скінхеди, панки), для якої притаманні переважання нонконформізму, радикалізму, культу сили, домінування таких цінностей, як можливість спілкування і якість життя. Для старших поколінь найбільшими цінностями є стабільність, традиції, досвід, матеріальний достаток і забезпечення.

Єдність політ. культури сприяє стабільності сусп-ва, можливості достовірного прогнозування багатьох політ. процесів. Внаслідок соц. різноманітності суспільства, існування різних систем цінностей (напр., минулої радянської і сучасної) різні **С.п.** можуть виявитися джерелом дестабілізації сусп.-політ. життя. Субкультурні розбіжності, що систематично впливають на політ. переваги, називають культурними розломами. При появі серйозних розбіжностей, невідповідності інтересів культур і субкультур виникає загроза розпаду єдиної і утворення фрагментарної політ. культури, що характеризується втратою спільних ідеалів та цінностей, пріоритетом націоналізму, групового егоїзму.

Загалом сусп-во з **С.п.**, які протистоять одна одній, не може стати сусп-вом розвиненої, широкомасштабної сучасної демократії. Для України оптимальною моделлю може стати варіант соціальної демократії, яка передбачає, що створюються умови для співіснування різних **С.п.**, що може розв'язати найгостріші суперечності між сегментами суспільства, а інститути влади будуть проводити політику в інтересах більшості народу, спираючись на підтримку численних **С.п.**

С. Денисюк